

"MONS PIETATIS / MONS CARITATIS"

DE "BERG VAN BARMHARTIGHEID" : BETEKENIS EN ROL TE OOSTENDE

door J.G. DE BROUWERE

In het frans : Mont de piété en Mont de charité. Die benamingen sluiten misverstand uit. In het nederlands heten ze beide "Berg van Barmhartigheid". Dit kan wél tot verwarring leiden.

De eerste berg, "Mont de piété" (later Berg van Barmhartigheid, en nog later Bank van Lening of Leenbank) is wel het bekendste van beide instituten. Het is namelijk het "pandjeshuis", in de Oostendse volksmond echter de "woeker" genaamd. In de opvatting van onze voorouders was die instelling echter een soort bureau van weldadigheid. Het is bekend, dat de Oostendse Berg van Barmhartigheid heringericht werd bij Koninklijk Besluit van 31 oktober 1826, maar pas op 18 februari 1829 door de Stadsregering van een reglement werd voorzien, en definitief werkzaam was vanaf 1831.

De tweede berg, "Mont de charité", is iets helemaal anders. De bedoeling is niet meer de levenden te helpen, maar wel de doden fatsoenlijk te begraven, - de arme doden nl. In het begin was die berg een broederschap, op 02 september 1761 gesticht door de toenmalige Deken van Oostende, Emmanuel DA GAMBA, - maar onder de benaming Mons Calvariae, Kalvarieberg. Het is deze confrérie die de Kalvarie liet oprichten, die nu nog aan de voet van de Peperbusse bestaat. De confrérieleden voorzagen dat monument met een epitaphium voor DA GAMBA.

Op 14 februari 1810 werd de broederschap gelaïciseerd. De Municipa-
liteit organiseerde die nu tot "eene Commissie onder de naam van Berg van Barmhartigheid, die alleenlijk tot doel zal hebben het doen begraven van behoeftigen, die binnen deze Stad zullen komen te overlijden".

In 1828 kwam een reorganisatie. Op 16 juni 1828 keurde het Bestuur van de Gods- en Wezenhuizen een nieuw reglement goed. Er zou nu een Commissie komen, bestaande uit vier leden, benoemd door de verenigde Besturen van de Gods- en Wezenhuizen enerzijds en van Weldadigheid anderzijds. Burgemeester Jan Baptist SERRUYS keurde het nieuwe reglement goed op 19 juni 1828, mits een aanpassing. De Gedeputeerde Staten van de Provincie West-Vlaanderen van hun kant, hechtten er hun goedkeuring aan op 17 juli 1828. De aanpassing was, dat de genaamde Verenigde Besturen een voordrachtenlijst zouden voorleggen, en dat de gemeenteraad (toen was dat de Regering) de leden zou aanstellen.

Het geheel ziet er uit als een uitvaartverzekering. Wie inschreef betaalde een contributie van 5 centen (tien centiem) per maand en per familie, bij inschrijving echter 1,20 Fr plus de maandelijksse bijdrage. Maar niet ingeschreven behoeftigen genoten, principieel, van dezelfde voordelen.

Kleine wijzigingen werden op 1 januari 1849 aangebracht : de maandelijksse bijdrage zou voortaan 12 centiem bedragen, en het inschrijvingsgeld 2,-- Fr. Voorts moest de Commissie een "knaap" in dienst nemen, die "voor de bidderij van een convooiidienst niet hoger (zal) mogen eischen dan vijf franken, en wel minder, en voor de onbejarigen niet meer dan twee franken". Op 01 januari 1854 werd het loon van de "messenger" vastgesteld op 12,-- Fr per maand, én een jaarlijkse gratificatie van 20,-- tot 30,-- Fr.

De knaap had dus geen casueel meer, maar een vaste jaarlijkse vergoeding van 174,-- Fr maximaal.

De Knaap, die verantwoordelijk was voor het materiaal, moest elke morgen naar de Burgerlijke Stand gaan, om navraag te doen, of er overlijdens van behoeftigen waren, en daar eventueel de nodige formaliteiten vervullen. Hij kon dus lezen en schrijven.

Toen de Berg van Barmhartigheid/Mont de charité op 02 september 1861 zijn eeuwfeest vierde, bestond het uit één voorzitter, vier leden-omhalers (membres-quêteurs) en één secretaris-penningmeester. De leden-omhalers moesten om de drie maand in stad rondgaan, en dan de meewaardigheid van de medeburgers zodanig verwekken, dat ze voor de Berg geld gaven. Die omhalingen brachten jaarlijks tussen de 2.000 en 3.000 Fr op.

Maar hoe gebeurden die uitvaarten dan wel ? Met de Kerkfabriek werd op 08 oktober 1810 overeengekomen, dat die uitvaarten met een Mis om 8 uur 's morgens zouden plaats vinden, en dat Mis en uitvaart samen 10,05 Fr zouden kosten. Op 22 november 1822 werd de prijs tot 11,41 Fr opgevoerd, maar er werd nu bepaald, dat "le convoi se fera par MM. le Curé et deux Vicaires, sacristain et trois chantres". Eén klasse, één uitvaart om acht uur in de morgen ! De lijkst werd op een berrie door vier dragers getorst, én voorafgegaan door een banierdrager in uniform. Op 01 januari 1852 werd besloten de dragers door een "corbillard" te vervangen : een lijkwagen, vanwege de afstand tot aan het nieuw kerkhof (daar waar nu het Prinses Clementinaplein gelegen is).

De jaarlijkse afrekening van de Mont de charité moest bij de Verenigde Besturen van Gods- en Wezenhuizen en van Weldadigheid worden ingediend, en door de Gemeenteraad worden goedgekeurd. De goedkeuring wordt in het "Bulletin administratif de la Ville d'Ostende" gepubliceerd, - maar voor het laatst in 1866. Wat niet belet, dat het Almanach du commerce et de l'industrie de la Ville d'Ostende, Quatrième année, rédigé et publié par Aug. STRACKE, 1892-1893 (Oostende, Typo-lithographie de l'Hôtel d'Allemagne, 1892), op zijn blz 40 de leden van de Commissie opsomt, onder de rubriek "Etablissement de Bienfaisance".

Er bestaat in het Fonds Ostendiana van de Stedelijke bibliotheek een goed boekje over de Mons Caritatis : Notice sur le Mont de charité à Ostende. Oostende, Cazeau-Mechelare, (1867 ?), vermeld in Vanderjeugd onder nr 465. De registers van beraadslagingen van het Bestuur van Gods- en Wezenhuizen worden bewaard in het archief van het "Documentatiecentrum voor Familiekunde" te Oostende.

WENSKAARTEN

De uitgeverij EREL brengt naar jaarlijkse traditie een reeks wenskaarten voor het eindejaar op de markt. De onderwerpen zijn gezichten op het Oostende van toen : prijs 30 Fr/stuk.

Deze wenskaarten, alsook deze die in de voorbije jaren gepubliceerd werden (in totaal een 30-tal onderwerpen), zijn te koop in de uitgeverij EREL, Sint-Sebastiaanstraat en aan de balie van het Heemmuseum.